

Protokół

132. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 16 października 2024 roku w formie wideokonferencji obsługiwanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: T. Brzezińska-Wójcik, A. Czerny, S. Gil, R. Huszcza, R. Janusiewicz, J. Kacprzak, D. Kalisiewicz, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietrow, J. Pietruszka, A. Reszke, T. Wites, W. Włoskowicz, E. Wolnicz-Pawłowska, B. Zagórski, M. Zych.

Obrady prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 131. posiedzenia Komisji z dnia 12 czerwca 2024 roku.
3. Zmiany zasad ortografii – odpowiedź Rady Języka Polskiego na pismo Komisji.
4. Ukraina – zmiany nazw na obszarze Krymu.
5. Pozostałe sprawy bieżące.
6. Polskie egzonimy w „Wielkim słowniku ortograficznym PWN” – kontynuowanie omawiania różnic z wykazem Komisji.
7. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 132. posiedzeniu.

Ad 2. Protokół 131. posiedzenia przyjęto, po wprowadzeniu drobnych korekt redakcyjnych, jednogłośnie (16 głosów za).

Ad 3. Na poprzednim posiedzeniu Komisja omawiała zmiany zasad ortografii wprowadzone przez Radę Języka Polskiego, a mające wpływ na zapis nazw geograficznych. Postanowiono wówczas wysłać do Rady Języka Polskiego pismo, w którym wskazane byłyby kwestie problemowe z zakresu zapisu nazw geograficznych wynikające z nowych zasad ortografii. Pismo takie zostało wysłane 24 czerwca br. do prof. P. Żmigrodzkiego, przewodniczącego Zespołu do spraw Reformy Ortografii Rady Języka Polskiego.

Pismo z odpowiedzią zostało skierowane do Komisji 23 września br. W piśmie tym wskazano, że zgłoszone przez Komisję kwestie zostały omówione w trakcie posiedzeń Zespołu – część z nich Zespół uznał za zasadne i będą uwzględnione w zmodyfikowanej wersji „Zasad pisowni i interpunkcji polskiej” (ta zmodyfikowana wersja „Zasad” jednak jeszcze nie jest dostępna na stronie internetowej Rady).

Spośród zgłaszanych kwestii najważniejszą był zamieszczony w „Zasadach” zapis „Wielką literą pisze się też wyrazy, które mają charakter określeń gatunkowych, a które można potraktować jako część nazwy własnej, np. Cieśnina Bosfor, Morze Marmara, Morze Timor, Pustynia Gobi, Wyspa Uznam.” Z jednej strony zapisem tym wprowadzono, o co Komisja apelowała – zapis wielką literą terminów rodzajowych, które stanowią integralną część nazwy, np. *Morze Marmara*, *Zatoka Fundy*, z drugiej strony istotnie zmieniono podejście do tego, z czego składa się nazwa geograficzna – w wielu przypadkach termin rodzajowy stałby się integralną częścią nazwy. Tu Zespół w odpowiedzi stwierdził, że nie było jego intencją wprowadzanie zapisu wielką literą wszelkich terminów gatunkowych

używanych przy nazwach geograficznych, w związku z tym zmienione zostały zapisy tego punktu zgodnie z propozycją Komisji.

Zespół do spraw Reformy Ortografii nie podzielił jednak zdania Komisji, że skrót *św.* w nazwach geograficznych należy zapisywać wielką literą. Tu członkowie Komisji uznali, że wyjaśnienia Zespołu nie są wystarczające, zwłaszcza, że obecne zasady zapisu tego skrótu odbiegają od ogólnych zasad zapisu wielką i małą literą skrótów składających się z pierwszych liter skracanego wyrazu – skrót zapisuje się taką literą, jaka zastosowana była w nazwie nieskróconej (np. *Europa Zachodnia – Europa Zach.* ale *zachodnia część Europy – zach. cz. Europy*).

W kwestii zapisu wielką lub małą literą nazw jednostek administracyjnych Zespół również nie wprowadził istotnych zmian w zapisie podanym w „Zasadach”, uznając że jest to kwestia na tyle złożona, że jej uwzględnienie wprowadziłoby nadmierne komplikacje w zapisie reguły (w praktyce należałoby zrobić wykaz, jakie jednostki i z jakich państw zapisuje się małą literą, a jakie wielką).

Zdania Komisji Zespół nie podzielił także w kwestii adaptacji zapisów nazw własnych z języków stosujących alfabet łaciński ze znakami niewystępującymi w polskim alfabecie. Zespół uznał, że ze względu na częste stosowanie uproszczonych zapisów np. w mediach, wariantywność zapisu powinna zostać zachowana. Uznał ponadto, że należałoby uporządkować kwestie transkrypcji i transliteracji, jednak to zagadnienie nie było przedmiotem bieżącej reformy ortografii – tym zagadnieniem powinien zająć się osobny zespół, powołany do tego celu.

Zespół uwzględnił natomiast uwagę Komisji dotyczącą przyimków znajdujących się na początku nazw ulic (*ul. Przy Bażantarni*, a nie *ul. przy Bażantarni*) oraz kilku niezbyt właściwych przykładów podanych w różnych regułach.

W trakcie dyskusji uznano, że warto odpowiedzieć na pismo, dziękując za przychylenie się Zespołu do części uwag Komisji. Uznano jednak, że warto wstrzymać się z tym pismem do czasu, aż zmienione „Zasady pisowni i interpunkcji polskiej” zostaną opublikowane na stronie internetowej Rady Języka Polskiego, by zweryfikować, czy zmienione zapisy faktycznie nie budzą już wątpliwości. Niemniej zwrócono uwagę, że „Zasady” są często zbyt ogólne – a tu powinny być konkretne zapisy pozwalające użytkownikom polszczyzny na rozstrzygnięcie wątpliwości. Warto też przypomnieć, że w zakresie nazw geograficznych Komisja jest bardziej kompetentna od ogólnych zespołów działających w Radzie.

Zauważono także, że wspomniany w piśmie zespół do spraw latynizacji wchodziłby w kompetencje Komisji (w zakresie ustalania zasad latynizacji dla nazw geograficznych). W związku z tym Komisja proponuje, aby postulowany zespół do spraw latynizacji blisko z nią współpracował.

Zgłoszono ponadto uwagę, że można Radzie Języka Polskiego zaproponować, by z internetowej strony Rady były odesłania do strony Komisji ze szczegółowymi wykazami nazw, tak aby zainteresowani mogli zweryfikować, czy dane zagraniczne jednostki administracyjne zapisuje się wielką, czy małą literą, jakie są zalecane zasady latynizacji itp.

Ad 4. W ostatnich latach w Ukrainie następują liczne zmiany nazw, miała miejsce również reforma administracyjna. Na podstawie ustawy z 2016 roku „O potępieniu komunistycznych i narodowosocjalistycznych reżimów totalitarnych oraz zakazie używania ich

symboli” wprowadzono szereg zmian nazw miejscowości, zaś w 2020 roku wprowadzono zmiany w podziale administracyjnym drugiego rzędu (utworzenie większych rejonów oraz włączenie miast wydzielonych do rejonów). Odpowiednie ustawy dotyczyły całego obszaru Ukrainy, włącznie z terenami okupowanymi, przy czym w ustawach tych zaznaczono, że wejście w życie zmian dotyczących Krymu zostaje zawieszono do czasu powrotu administracji ukraińskiej na ten obszar.

Biorąc pod uwagę te ustalenia Komisja pozostawiła dla obszaru Krymu dotychczasowe nazwy miejscowości (np. *Krasnohwardijskie*, *Lenino*) i dotychczasowy podział administracyjny (ustalając takie nazwy rejonów, jak np. *rejon perwomajski*, *rejon leniński*). Jednak w sierpniu 2023 roku przyjęto ustawę „W sprawie wprowadzenia zmian do niektórych aktów prawnych Ukrainy dotyczących uregulowania niektórych kwestii ustroju administracyjno-terytorialnego Autonomicznej Republiki Krymu”, zgodnie z którą wcześniej zawieszono zmiany nazw i podziału administracyjnego zostały odwieszono. Zmiany te weszły w życie 7 września 2023 r.

Ze względu na to, że Komisja wielokrotnie stwierdzała, że na terenach okupowanych należy stosować wyłącznie nazewnictwo wprowadzone przez władze Ukrainy, postanowiono w przypadku Krymu zmienić egzonimy na te zgodne z nowo obowiązującymi nazwami ukraińskimi. W związku z tym postanowiono:

- zmienić nazwę *Kirowskie* na ***Islam-Terek*** dla miejscowości (aklamacja) ustalając jednocześnie odmianę: D. *Islam-Tereku*, Mc. *Islam-Tereku* oraz przymiotnik: *islamterecki*;
- skasować nazwę ***Krasnohwardijskie*** dla miejscowości (aklamacja) – nowa nazwa *Kurman* jest identyczna z zapisem w transkrypcji i transliteracji nazwy ukraińskiej i rosyjskiej (Курман);
- zmienić nazwę *Krasnoperekopsk* na ***Jany Kapu*** dla miejscowości (aklamacja) ustalając jednocześnie, że jest to nazwa nieodmienna oraz stwierdzając, że nie ma potrzeby ustalania dla niej przymiotnika;
- zmienić nazwę *Lenino* na ***Jedy-Kuju*** dla miejscowości (aklamacja) ustalając jednocześnie, że jest to nazwa nieodmienna oraz stwierdzając, że nie ma potrzeby ustalania dla niej przymiotnika;
- zmienić nazwę *Sowiecki* na ***Iczki*** dla miejscowości (aklamacja) ustalając jednocześnie odmianę: D. *Iczek*, Mc. *Iczkach* oraz przymiotnik: *iczecki*;
- skasować nazwy: *Aluszt*, *Armiańsk*, *Dżankoj*, *Eupatoria*, *Jałta*, *Kercz*, *Krasnoperekopsk*, *Saki*, *Symferopol* i *Teodozja* dla zlikwidowanych miast wydzielonych na prawach rejonu (skasowana nazwa dla jednostki administracyjnej, nazwa dla miejscowości pozostaje bez zmian) – aklamacja;
- skasować nazwy: *rejon czornomorski*, *rejon kirowski*, *rejon krasnohwardijski*, *rejon krasnoperekopski*, *rejon leniński*, *rejon nyżniohirski*, *rejon perwomajski*, *rejon rozdolnieński*, *rejon sacki* i *rejon sowiecki* dla zlikwidowanych rejonów – aklamacja;
- zachować nazwy: *rejon bakczysarajski*, *rejon bilohirski*, *rejon dżankojski* i *rejon symferopolski* dla nowych rejonów w rozszerzonych granicach, które zachowały nazwy starych rejonów – aklamacja;
- dodać egzonim *rejon eupatoryjski* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miasta Eupatoria) – aklamacja;
- dodać egzonim *rejon jałtański* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miasta Jałta) – aklamacja;
- dodać egzonim *rejon kerczeński* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miasta Kercz) – aklamacja;

- dodać egzonim *rejon kurmański* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miasta Kurman) – aklamacja;
- dodać egzonim *rejon perekopski* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miejscowości Perekop) – aklamacja;
- dodać egzonim *rejon teodozyjski* dla nowo utworzonego rejonu (rejon nazwany od miasta Teodozja) – aklamacja.

Ad 5. M. Zych przedstawił informację o European Cartographic Conference – EuroCarto 2024, która odbyła się w dniach 9-11 września w Wiedniu, a zorganizowana została przez Międzynarodową Asocjację Kartograficzną, Politechnikę Wiedeńską i towarzystwa kartograficzne pięciu państw. W trakcie konferencji miała się odbyć sesja toponimiczna zorganizowana przez Komisję Toponimiczną Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej i Międzynarodowej Unii Geograficznej, jednak ze względu na niewielką liczbę referatów ostatecznie zorganizowano łączoną sesję „Toponomia i Topografia”, w której na 6 referatów tylko 2 dotyczyły toponimii („Making the World a Better Place: Map by Map, Toponym by Toponym” na temat programu integrującego kilka gazeterów oraz „The OpenGazetteer of Open Maps for Europe and Minority Toponyms” dotyczący OpenGazetteer będącym częścią EuroGeographics). Ponadto referat dotyczący toponimii zaprezentowany został w czasie sesji „Zrównowagony rozwój i kartografia” („What’s geographical names got to do with Climate Action?” o znaczeniu nazw jako jednego z bazowych elementów danych geograficznych w działaniach ONZ). W trakcie konferencji nie odbyło się robocze spotkanie Komisji Toponimicznej.

M. Zych przedstawił także informację o 23. Posiedzeniu Bałtyckiej Sekcji Regionalnej UNGEGN, które odbyło się w dniach 2–3 października 2024 r. w Wilnie. Posiedzenie zostało zorganizowane przez Ministerstwo Środowiska Republiki Litewskiej, Państwową Komisję Języka Litewskiego oraz Krajową Służbę Ziemi przy Ministerstwie Środowiska. Spotkanie odbyło się w trybie hybrydowym, uczestniczyło w nim około 60 osób z czterech państw członkowskich sekcji (Estonii, Litwy, Łotwy i Polski) oraz przedstawicielka Ukrainy – połowa osób w trybie stacjonarnym, połowa z trybie zdalnym.

W trakcie posiedzenia zaprezentowano 14 raportów i referatów. Polskę reprezentował Maciej Zych, który przedstawił raport z działalności Sekcji Bałtyckiej oraz UNGEGN w okresie od 22. posiedzenia sekcji, które miało miejsce w dniach 15–17 marca 2023 r. w Warszawie, a także raport z działalności nazewnicznej w Polsce w tym samym okresie. Raporty z działalności nazewnicznej w poszczególnych państwach przedstawili także przedstawiciele Litwy, Łotwy, Estonii i Ukrainy. Pozostałe referaty dotyczące szczegółowych zagadnień związanych ze standaryzacją nazw geograficznych i funkcjonowaniem nazwennych baz danych przedstawili prelegenci z Litwy, Łotwy i Estonii.

Członkowie Komisji zostali również poinformowani, że przekazane do składu zostały dwie publikacje: „Polski przewodnik toponimiczny dla redaktorów map i innych użytkowników” oraz „Wykaz nazw budowli i innych obiektów miejskich” będący suplementem do „Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata”. Obydwie publikacje ukażą się tylko w postaci cyfrowej – jako pliki PDF zamieszczone na stronie internetowej Komisji.

Poinformowano także, że na stronie Rządowego Centrum Legislacji ukazał się pod koniec sierpnia projekt „Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii zmieniającego rozporządzenie w sprawie trybu i zakresu działania Państwowej Rady Geodezyjnej i Karto-

graficznej i Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasad wynagradzania ich członków”. Proponowane zmiany dotyczą doprecyzowania, że Komisja nie ustala zagranicznych nazw miejscowości, doprecyzowania form publikowania opracowań Komisji, ustalenia, że Komisja musi zbierać się na posiedzeniach co najmniej dwa razy w roku, a nie cztery razy w roku, zmiany wysokości diet za udział w posiedzeniach.

Członkowie Komisji zostali także poproszeni o zgłaszanie do sekretarza Komisji lub do przewodniczącego informacji o konferencjach i innych spotkaniach dotyczących nazw geograficznych, które warto by uwzględnić w planie pracy Komisji na 2025 r.

Ad 6. Kontynuowano omawianie rozbieżności między nazwami obiektów geograficznych uwzględnionych w „Wielkim słowniku ortograficznym PWN z zasadami pisowni i interpunkcji” a zaleceniami Komisji:

- *Wielki Staw Hińczowy* – Komisja zaleca zapis *Wielki Hińczowy Staw* i taki powinien być uwzględniony w słowniku;
- *Hirosima* i *Hiroszima* – Komisja zaleca tylko zapis *Hiroszima*, postanowiono jednak dodać egzonim **Hirosima** jako wariantowy dla miasta i jednostki administracyjnej (8 głosów za, 5 przeciw, 4 wstrzymujące się);
- *Victoria* – obecnie jest to nazwa historyczna, miasto nazywa się *Hongkong*, nazwę można pominąć w słowniku;
- *Honsiu* i *Hondo* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Hondo* – jest to historyczna nazwa tej wyspy, obecnie w odniesieniu do niej nie jest używana, przy nazwie *Hondo* powinna być informacja, że jest to nazwa historyczna;
- *Hopej* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Hopej* (zapis w zarzuconej polskiej transkrypcji języka chińskiego) – powinna być ona zastąpiona w słowniku zapisem *Hebei* w latynizacji pinyin;
- *Hospitalet* – obecna nazwa tego hiszpańskiego miasta to *L’Hospitalet de Llobregat* i taka powinna być podana w słowniku;
- *Hradec Králové* i *Hradec Kralowe* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Hradec Kralowe* – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Hue* – Komisja dotychczas nie zalecała uproszczonego zapisu dla tej miejscowości, tylko pełny zapis wietnamski *Huế*; ze względu na to, że uproszczony zapis **Hue** jest często stosowany, postanowiono go przyjąć jako egzonim (12 głosów za, 1 przeciw, 4 wstrzymujące się);
- *Góry Humboldta* – to historyczna nazwa gór Danghe Nanshan (Wulan Daban) w Chinach, obecnie nie stosowana, w słowniku powinna zostać zastąpiona innym przykładem użycia nazwiska Humboldt w nazwie geograficznej;
- *Zatoka Huntera* – taka polska nazwa nie funkcjonuje, prawdopodobnie chodzi o zatokę w Mjanmie zwaną po angielsku *Hunter’s Bay* – zatoka ta nie jest szerzej w Polsce znana i może być w słowniku pominięta;
- *Hupej* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Hupej* (zapis w zarzuconej polskiej transkrypcji języka chińskiego) – powinna być ona zastąpiona w słowniku zapisem *Hubei* w latynizacji pinyin;
- *Półwysep Iberyjski* i *Półwysep Pirenejski* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Półwysep Pirenejski* – powinna być ona pominięta w słowniku;

- *Indie* i *India* – Komisja uznaje formę *India* za niepoprawną w języku polskim, nie powinna być ona wymieniana w słowniku;
- *Ind* – nie istnieje rzeka o takiej nazwie, być może chodzi o *Indus*, jednak hasło *Indus* jest w słowniku i nie ma między nimi powiązań; forma *Ind* powinna być pominięta w słowniku;
- *Pojezierze Inflanckie* – Komisja nie zaleca takiej nazwy, takie pojezierze było dawniej wyodrębniane w polskich publikacjach, obecnie stosowany jest inny podział, bez takiego pojezierza;
- *Republika Iracka* – poprawną długą nazwą kraju jest *Republika Iraku*;
- *Iraklion* – Komisja zaleca zapis *Heraklion* i taki powinien być podany w słowniku;
- *Irian Zachodni* – Komisja obecnie już nie zaleca tej nazwy;
- *Step Iszymski* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Nizina Iszymska*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Iwano-Frankowsk* i *Stanisławów* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Iwano-Frankowsk* tylko nazwę *Iwano-Frankiowsk* i taki zapis powinien być uwzględniony w słowniku;
- *obwód iwanofrankowski* – Komisja zaleca zapis *obwód iwanofrankiowski* i taki powinien być w słowniku;
- *Jablonec* – Komisja zaleca zapis *Jablonec nad Nysą* i taki powinien być zamieszczony w słowniku;
- *Jaworowa Dolina* – Komisja zaleca zapis w szyku *Dolina Jaworowa* i taki powinien być podany w słowniku;
- *Jaworowe Szczyty* – Komisja nie zaleca używania zbiorowej nazwy *Jaworowe Szczyty* tylko nazwy poszczególnych szczytów: *Jaworowy Szczyt* oraz *Mały Jaworowy Szczyt*;
- *Jemeńska Republika Arabska* – poprawną długą nazwą kraju jest *Republika Jemeńska*;
- *Jersey* – według słownika taką nazwę ma, oprócz wyspy, także miasto, jednak nie ma istotnych miejscowości o nazwie *Jersey* (są tylko małe osiedla w USA liczące po kilkudziesięciu mieszkańców), prawdopodobnie to błędna nazwa dużego i znanego miasta leżącego koło Nowego Jorku: *Jersey City*; ponadto w słowniku podano niepoprawny przymiotnik od tej nazwy – *jersejski* zamiast *jerseyski*;
- *lotnisko im. Johna F. Kennedy’ego* – Komisja zaleca nazwę *port lotniczy Johna F. Kennedy’ego* (w nazwach lotnisk przeważnie nie stosuje się *im.*) i taka powinna być podana w słowniku;
- *Jičín* i nazwa równorzędna *Jiczin* – Komisja zaleca tylko nazwę *Jiczyn*, czeska nazwa *Jičín* nie powinna być oznaczona jako równorzędna;
- *Jork* – ze względu na to, że w słowniku nie wskazano, że nazwa ta miałaby odnosić się do miasta (dla miasta Komisja nie zaleca egzonimu), zaś podane przykłady dotyczą półwyspu i przylądka, postanowiono do hasła nie zgłaszać uwag;
- *Joruba* – nie istnieje region o takiej nazwie, należy ją w słowniku pominąć;
- *Wyżyna Judejska* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Wyżyna Judzka*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Jukatan* i *Półwysep Jukatański* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Półwysep Jukatański* – powinna być ona pominięta w słowniku;

- *Jura Frankońska* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Wyżyna Frankońska*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy.

Ze względu na brak czasu dokończenie omawiania nazw geograficznych zawartych w „Wielkim słowniku ortograficznym PWN z zasadami pisowni i interpunkcji” odłożono na kolejne posiedzenie.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych